
Nr. 68 - Persillekræmmeren - 2009

Bageren i Stensballe 1934-1954

af Lis Jensen, Horsens

Stensballe har altid stået mit hjerte nær. Min far var bagermester Jørgen Peter Frandsen (1909-1954) og min mor, medarbejdende hustru (dengang ulønnet bagerkone) Erna Frandsen (1911-1974) drev gennem 20 år Stensballe Bageri & Konditori på Bygaden 75. I dag hedder forretningen Stensballe Bager, og den er et bageriudsalg, men uden eget bageri og forførende lugt.

Stensballe Bageri & Konditori, Bygaden 75. Foto 1939.

Bageriet

Mine forældre købte i 1933 et hus på Bygaden 75, lod det udvide med tilbygning, så det sluttelig omfattede bageri, butik, konditori og privatbeboelse. Far havde en bagersvend til hjælp og mor to piger til hjælp. Her opvoksede jeg og min 2 år ældre bror.

Konditoriet var også vor dagligstue. Den blev inddraget til formålet, når der var behov herfor, men vi havde også en flot stue ved siden af. Ovenpå var der soveværelse og gæsteværelse. Bagersvenden og pigerne boede i en tilbygning ved bageriet. Om sommeren blev konditoriet udvidet med stole og borde foran huset. Dengang var Bygaden meget befærdet, idet al trafik til Odder skulle gennem Stensballe, og mange trafikanter fik lyst til en kop kaffe, en stang Wienerbrød eller en is. Omkørselsvejen kom først i 1964.

Butikken og konditoriets åbningstid var fra 7 morgen til 21-22 aften. De sidste gæster bestemte, når vi skulle lukke. Der var åben alle ugens dage, undtagen om tirsdagen, hvor alt var lukket. Det bliver til en ugentlig åbningstid på 84 timer. Derfor var der ofte brug for ekstra pighjælp i butikken og konditoriet om aftenen, og hjælpen var let at skaffe. Der var mange unge mænd i Stensballe. De var ansat på Østergaards Frøavl, godset Stensballegaard og på de mange omliggende gårde, - og om aftenen var Bygaden 75 byens centrale samlingssted for de unge i Stensballe til måske lidt snak, en stang Wienerbrød eller en kop kaffe, og måske kunne man få sig en kærester.

Far startede i bageriet ved 4-tiden om morgenen med at lave franskbrød, (rundstykker blev kun fremstillet om søndagen), derefter var der fremstilling af kager. Ved 13-tiden blev varevognen fyldt op for at køre brød ud til kunderne. Der var forskellige ruter. Mandag, onsdag og fredag blev der hentet rugbrød hos Bagermestrenes Rugbrødsbageri i Ryesgade inde i Horsens, dels til vor egen forretning, dels til Brugsen og købmanden i Serridslev,

hvor der ingen bager var, dels til bageren i Haldrup, han bagte nemlig kun småkager. En Anden rute kunne være til sommerhusene i Strandskoven ved Husodde, Bjergene, Blirup, Meldrup og Vær. Undervejs blev der solgt en del kager og wienerbrød til gårdskarle, der blev lækkersultne, når de så bagerbilen kom forbi. Under krigen 1940-1945 blev bilen forsynet med en gasgenerator, en slags kakkelovn, hvor træ eller tørv blev forkullet til gas. Det gik, selvom bilen kørte langsomt, benzin kunne ikke skaffes. Generatorens drift svinede, hvilket ikke lige var sagen for en bagermester i hvidt tøj.

Priserne, ja dem husker jeg endnu fra de mange år, jeg stod i butikken. Et rugbrød kostede 58 øre, et stort 4 pounds (2 kg) brød 1,16 kr., franskbrød kostede 75 øre. Rundstykkerne var af samme størrelse som i dag, men der var mere krumme i dem, ikke som i dag, hvor de er luftige. De kostede 7 øre stykket. Videre kan nævnes, at stykprisen for flødekager var 25 øre, tørkager 15 øre, hindbærssnitte 10 øre, Dagmartærte og makronstang 75 øre, smørkrans 2,20 kr., kransekage 15 kr. Lave priser i dag, dog må siges, at lønnen var lav, og momsafgiften var endnu ikke opfundet.

Min mor var en meget energisk dame. Hun havde også en kolonihave med lysthus. Haven passede hun selv, mest i middagspausen 12-14. Der var hindbær, solbær, jordbær, urter og blomster. Haven lå på Højmarksvej 1, øverst oppe, hvor vejen ender ud i Bygaden. Dengang lå der flere kolonihaver i dette område. Nu er der bygget huse overalt. Haveprodukterne gik dels til vor egen husholdning, bageriet og en del solgtes. En del blev nedfrosset i et frysehus på

Bagerfamilien Frandsen med medarbejdere og venner i kolonihaven, 1939.

Horsens havn. Indtægterne fra haven blev indsat på en bankbog, og i 1950 kunne mor få installeret et nyt badeværelse for pengene. Flot!

Arbejdet i bageriet var hårdt, far døde allerede som 45 årig og forretningen blev solgt. Mor, 43 år og jeg, 17 år, flyttede ind på Sundvej 14. En ny tilværelse begyndte for os.

Barn i Stensballe

Jeg blev født i 1937 og døbt Lis Frandsen i Vær kirke, 3 år efter min bror Frodes ankomst i 1934. Ved giftermål senere skiftede jeg navn til Jensen. Bror og jeg var som børn meget tæt knyttet til hinanden, og legekammerater savnede vi aldrig. Der var mange børn i Stensballe, og så var der jo det, at når ens forældre har en bagerbutik, så falder der jo af og til lidt af, også til kammeraterne, dog skulle vi altid først spørge om lov. 7 år gammel begyndte jeg i Stensballe skole på Fortevej. Der var kort vej til skolen, det var gennem baghaverne. Jeg husker lærerne hr. Johansen, fru Hald, hr. Jacobsen, og jeg husker dem alle med glæde, de var dygtige og glade for børn. I skolen, der varede 7 år, havde vi dansk, regning, religion, gymnastik, husgerning (for piger) og sløjd (for drenge). Skolen havde tre klasser, én klasse for 7 – 10 år, én for 10 – 12 år og én for 12 – 14 år. Skolen havde 3 klasselokaler, derudover var der et sløjdlokale, et lokale for køkkenskole og en gymnastiksal. Der var omkring 20-25 børn i hver klasse. Jeg begyndte at gå til undervisning på Poulis Harmonikaskole i Dagnæs, og det blev til mange år. Efterhånden var jeg blevet så god til musik, at jeg spillede på klaver til gymnastik om aftenen i Stensballe Idrætsforening.

"Bager Stensballe", Bygaden 75. Foto 2002.

Ung i Stensballe

Om sommeren, når der var sportsstævne omme på sportspladsen ved skolen, solgte vi is og sodavand fra en bod. Isen holdes kold i en boks med tøris (kulsyre). Når der var høstfest i forsamlingshuset (se Persillekræmmeren nr. 28) vartede byens unge piger op. Menuen var suppe, oksekød og dessert. Vi vaskede også op, og bagefter måtte vi piger komme gratis med til bal,. Der var kun få unge i Stensballe, der havde adgang til transport i biler, så vi cyklede altid. Vi besøgte skovfoged Hansen i Stensballe skov. Her legede vi bukke-bruse, kørte i slæde om vinteren ned ad Guldbjerget, og om aftenen, når vi skulle hjem gennem den mørke skov, var vi hunderædde. Der kunne være spøgelser, eller det der var endnu værre! Vi kikkede tit ind til pigerne på telefoncentralen, der lå på Bygaden 81, for af få en snak, måske en nyhed. Vi cyklede til Husodde for at bade eller tage toget til Horsens, hvor der var to biografer og forretninger at se på. Vi cyklede til bal i Sejet, Haldrup, Søvind og Serridslev. Der var mange gode baller i VU (Venstres Ungdom), gymnastikforeningen eller i forbindelse med afslutningen på en dilettantforestilling i Stensballe. Her deltog også de ældre i dansen. Der var altid noget at lave, ellers fandt vi på noget, besøge nogen, læse et ugeblad eller en bog. Fjernsynet var ikke opfundet, og kommunale tilbud som aftenkursus var der ingen af i Stensballe, udover gymnastikken.

Afslutning

Glemst Stensballe, - nej slet ikke. Jeg kommer der ofte, især på Nørrevang, et dejligt sted med mange gode aktiviteter, og jeg kender mange af beboerne, nogle kalder mig stadig for "Lis, bagerens datter"

Redaktion: FGS, KSO